

РЕЛІГІЙНА СИТУАЦІЯ НА БУКОВИНІ: ІСТОРИЧНЕ ПІДґРУНТЯ, НИНІШНІ РЕАЛІЇ ТА ТЕНДЕНЦІЇ ЗМІН

Розглядаються особливості релігійної ситуації на Буковині в її ретроспективному і сучасному вимірі, динаміка конфесій за останні 20 років, вплив на релігійні процеси етноконфесійного складу населення та прикордонного розташування області, соціально значуща діяльність релігійних організацій.

Ключові слова: релігійна ситуація, релігійна організація, громада, релігійний простір, доктрина, віросповідна строкатість, динамічність конфесій, еволюційні процеси, тенденції, домінуюча конфесія, милосердництво, добротинність, толерантність, доброзичливість.

Коли мова йде про конфесійні особливості Буковини, то спадає на думку її характеристика як унікального регіону з точки зору релігійної ситуації краю. З деякою мірою застереження можна констатувати, що найменша за територією в Україні Чернівецька область (1,3 % від її площі) може репрезентувати ситуацію в країні в цілому. Тут діють майже всі, традиційні для України, релігійні течії і навіть такі, яких більше ніде немає в державі (назариняни, осташі), досить значна розвинутість їх мережі і висока динамічність конфесій пізнього протестантизму.

Мета дослідження. Проаналізувати історичні передумови, сучасний стан і тенденції формування поліетнічного та поліконфесійного Буковинського регіону, на прикладі якого можна змоделювати процеси, що відбуваються в регіональному просторі всієї держави.

Така мета означила наступні **завдання**:

1. Охарактеризувати історію формування на Буковині найбільш розповсюджених релігійних течій.
2. Провести порівняльний аналіз змін, що відбулися за останні 20 років в релігійній мережі і їх тенденції.
3. Розкрити особливості впливу на релігійну ситуацію в області закордонних релігійних центрів.
4. Проаналізувати соціально-значущу діяльність конфесій.

В різні часи до висвітлення витоків релігійності населення Буковини звертались А.Жуковський [8], В.Балух [1], В.Лешан [9], В.Докаш [6], М.Гайковський [3], В.Ботушанський [2] та ін. Адже буковинський регіон з давніх-давен мав свої специфічні особливості, які робили його цікавим для дослідників. Однак розуміння сучасної релігійної ситуації не може бути повним і ґрунтовним без виявлення причин, які створили в регіоні умови для формування поліконфесійності і поліетнічності. Насамперед постає необхідність висвітлити хоча б у загальних рисах роль у цьому процесі буковинського православ'я – найважливішої складової релігійного життя краю. Традиційно православна церква була найбільшою і наймогутнішою релігійною організацією Буковини. Налічується понад 10 юрисдикцій цієї церкви, але протягом тисячоліття вона була і залишається церквою українського народу.

На буковинському православ'ї відзеркалюється складна історична доля народу Буковини як перехідного краю українських і молдавсько-румунських територій. Спочатку (до другої половини XI ст.) землі, що потім були названі Буковиною, підлягали юрисдикції Київських митрополитів. Потім вони увійшли до складу Галицького князівства. У підпорядкування галицьких владик входила територія теперішньої Північної Буковини та Молдови. З 1345 р. вона потрапила під владу угорського короля. Внаслідок повстання проти угорського поневолення виникла Молдавська держава, в якій Буковина до середини XV ст. ще зберігала свою автономію.

У 1403–1404 рр. у системі Молдавської церкви було утворено дві єпископії: в Радівцях і у Романі. На території Радівецької єпархії жили переважно українці. До її складу увійшли північна частина Молдови з містами Чернівці, Хотин і частина Сучавського повіту, тобто споконвічна українська земля Буковини.

У 1774 р. Австрія анексувала Буковину. 12 грудня 1781 р. єпископську резиденцію було перенесено з Радівців до Чернівців. У 1783 р. волею австрійського цісаря Буковинську церкву було канонічно підпорядковано Сербському Карловацькому православному митрополиту. Буковинський архієрей в той час користувався у внутрішніх справах майже всіма правами актокефалії.

У 1862–1882 рр. у Чернівцях збудовано резиденцію буковинських митрополитів за проектом архітектора Йосипа Главки. Католицька Австрія забезпечувала українське православне духовенство Буковини матеріально краще, ніж своє католицьке, за що воно вірою й правдою служило Габсбургам.

Після захоплення румунськими військами Північної Буковини в 1918 р. Буковинська митрополія стала складовою частиною Румунської церкви до 1940 р. і з 1941 до 1944 рр. У повоєнні роки

православні церкви краю увійшли до складу Руської православної церкви як окрема Чернівецько-Буковинська єпархія. В умовах незалежної України тут функціонує 3 єпархіяльних управління: Української православної церкви, що знаходиться в юрисдикції Московського патріархату, і два, що належать Українській православній церкві Київського патріархату (Кіцманське і Чернівецьке).

Другою по важливості складовою релігійної палітри Буковини є протестантизм, представлений його пізніми формами – баптизмом, адвентизмом, п'ятидесятниками і Свідками Єгови. Його розповсюдження на буковинських землях мало свої особливості. По-перше, в силу конкретних історичних і соціальних причин формування протестантських спільнот відбувалося значно пізніше, ніж в інших регіонах Західної України. Протестантизм розповсюджувався тут із сусідніх територій, а також із-за кордону, особливо із США і Канади. Його віросповідні доктрини, культова практика, місіонерська діяльність пристосувались до місцевих умов, багатонаціонального середовища. Як свідчать історичні джерела, на Західноукраїнських землях цей процес відбувався нерівномірно.

Перша протестантська громада в Галичині з'явилась ще в 1540 р. (с. Дубецько). Через деякий час там нараховувалось уже 34 громади. Але справжньою колискою протестантського руху була в той час Волинь. Галичина ж була на другому місці. Такий стан зберігався до початку ХХ ст. [7, с. 13].

У цей час на землях Північної Буковини виникли сприятливі умови для розповсюдження протестантських течій європейського і американського походження. Спочатку тут з'явилися адвентисти. В 1906 р. керівництво адвентистів Німеччини і Австрії направило в Чернівці одного із своїх емісарів Грубера для проповідницької діяльності серед німецьких колоністів і місцевого населення. Створені в селах Великий Кучурів і Новоселиці общини очолили В. Якубович, Г. Орещук і Г. Дарій. В 1918 р. вже нараховувалось 7 общин, які охоплювали 150 віруючих [11, л. 130].

Одночасно на території краю розповсюджувався баптизм. Перші члени общин прийняли водне хрещення від німецьких колоністів у 1912 р. Варто зауважити, що вони отримали від австрійського уряду великі пільги і привілеї [5, с. 10]. Це посилювало їх вплив на місцеве населення. Масове хрещення адвентистів і баптистів на Північній Буковині відмічалось у 1924 – 1926 рр., активне будівництво молитовних будинків – з 1930 р.

Пізніше на Буковині з'явилися Свідки Єгови. У 1924 р. хотинська поліція виявила в окрузі 60 Єговістів, а на початку 1931 р. у них нараховувалось вже 200 осіб. Хотин став своєрідним центром Єговізму [4, с. 70]. Одночасно формувались протестантські організації інших конфесій.

По-друге, на цій території, як вже відзначалась, не існувало жодної протестантської громади місцевого походження. Всі вони сформувались у результаті місіонерської роботи зарубіжних релігійних центрів США, Канади і Західної Європи. Для цього використовувались представники української трудової еміграції, в середовищі якої виникли об'єднання баптистів, п'ятидесятників і інших конфесій. Опинившись за кордоном, буковинці нерідко потрапляли в економічну залежність від місцевих протестантів. Емігрантів залучали в релігійні об'єднання, забезпечували необхідною літературою, грішми і направляли на батьківщину із завданням створювати протестантські формування.

Проникнення протестантських ідей відбувалось і з допомогою інших каналів. В села повертались демобілізовані після закінчення Першої світової війни солдати. Багато з них були залучені до протестантизму під час перебування в полоні. Їх також використовували в місіонерській роботі: вони залучали насамперед членів своїх родин, родичів, сусідів, створюючи групи одновірців.

По-третє, потрібно враховувати, що на Північній Буковині, як ніде в західних областях України, традиційно існувало багато різних конфесій: православ'я, католицизм, греко-католицизм, старообрядництво, вірмено-григоріанство, іудаїзм і інші релігійні течії. Конституція Румунії 1923 р. (ст. 22) у період активного поширення протестантизму панівною проголосила Румунську православну церкву – найбільшу релігійну організацію країни [14, с. 149], філіалом якої була православна церква Буковини. Остання відіграла певну каталізаторську роль у розповсюдженні протестантизму. Це пояснюється тим, що православне духовенство і адміністрація релігійного фонду займали особливе місце в системі соціально-економічного поневолення трудящих. Земельні, промислові і банківські володіння церкви і духовенства були засобами жорстокої експлуатації буковинців. У маєтках і на підприємствах релігійного фонду було зайнято майже 70% промислових і сільськогосподарських трудівників краю [3, с. 12]. Будучи великим землевласником і господарем маєтності, керівництво митрополії і духовенство скомпрометувало себе перед трудящими масами своїм користюлюбством, підприємництвом, зажерливістю і безсоромним накопиченням багатств [15, с. 11–12]. Це викликало протест віруючих і відхід їх до протестантських громад.

Іншим важливим каналом поповнення протестантських співтовариств служило т.зв. осташество, що виникло в лоні Румунської православної церкви у 20-х роках ХХ ст. [10, с. 31–32]. Його поява була однією з форм реформаційного руху православних священнослужителів, спрямованого на боротьбу зі

зростаючим індивідуалізмом і атеїзмом як у самій Румунії, так і на території Північної Буковини. Доктрина осташества поєднувала в собі елементи православ'я і протестантської віросповідної та культової практики. Осташі за своїми принципами релігійної діяльності виступали як напівправославні, напівпротестанти і нерідко поповнювали протестантські общини.

Велика віросповідна строкатість території доповнювалась різноманітними уплетеннями протестантських напрямків, які проникали сюди різними каналами, інколи не пов'язаними між собою. Окрім баптистів, адвентистів сьомого дня, п'ятидесятників, Свідків Єгови, осташів тут діяли адвентисти-реформісти, назаряни, інокентіївці, єговісти-ільїнці, причому кожна з цих течій мали свої об'єднання, яким притаманні деякі місцеві особливості у догматиці і культовій практиці. Так, зокрема, місцеві Свідки Єгови поділяються на зятиківців, опозицію і нейтралістів. Всі вони ворогують між собою і не мають організаційних зв'язків.

Зятиківці (за прізвищем Павла Зятека – одного з керівників крайового бюро Свідків Єгови, що знаходилось у Львові в 1944–1947 рр.) – найбільш розповсюджене відгалуження єговістів бруклінської орієнтації. Опозиція і нейтралісти виникли в 1987 р. внаслідок розколу в їх середовищі. Приводом до нього було звинувачення П. Зятека у зв'язках з органами влади. Опозицію очолив К.І. Поташов (звідси інша назва – поташовці), який згодом розірвав зв'язки з єговістами і став активним пропагандистом атеїзму. Прихильники цієї гілки єговізму не визнають Бруклінський центр і його літературу, видану після смерті в 1916 р. Ч. Русселя. Нейтралісти відкидають усі єговістські авторитети і інструкції Бруклінської штаб-квартири. Для релігійних потреб використовують в основному Біблію [9, с. 17–18].

Ще більшою строкатістю відрізняються адвентисти-реформісти. Незважаючи на відносно малочисельність, серед них сформувалось п'ять різновидностей. Одна з них – адвентисти «вірного залишку» (Всесоюзна церква вірних і вільних Адвентистів сьомого дня), або щьолковці (В.А.Щьолков – засновник цієї спільноти, виступав проти лояльного ставлення до світської влади). Інша гілка – прихильники «руху реформи», які за соціальною орієнтацією близькі до АСД.

Третя – реформісти «третьої частини» (як третя за рахунком течія), яка відрізняється більш суворими обмеженнями щодо поведінки віруючих. Їм забороняється страхувати своє життя, гріховною оголошується медична допомога, щеплення, фотографування; харчова реформа доповнюється заборонаю на вживання грибів, молока, м'яса, яєць і інших продуктів.

Четверта – т.зв. «християни суботи» або «паскапісти» (за прізвищем засновника об'єднання Паску з Румунії) вважають О.Уайт не Божою пророчицею, а звичайною проповідницею.

П'ята – прихильники т.зв. «п'ятого голоса», що виникли в Угорщині в 1927 р. [9, с. 18].

Католицька та її дітище греко-католицька церкви (інші назви уніатська, католицька східного обряду) не мали значного поширення на теренах Буковини. Починаючи з XIII ст., Ватикан намагався розповсюдити свій вплив на буковинські землі, але ці зусилля успіху не мали. Лише після окупації краю Австрією католицька, а згодом греко-католицька церкви стали планомірно насаджуватись силою державної влади, що було пов'язано зі «східною політикою» Ватикану. Вже після першого поділу Польщі (1772 р.), коли до володінь Австрії відійшла Східна Галичина, імператриця Марія Терезія, а потім її син Йосиф II почали проводити в інтересах імперії церковні реформи, узгоджені з Римською курією. Релігійна політика Австрії у Східній Галичині та Буковині спеціально обговорювалася на засіданні придворної ради у Відні 4 квітня 1780 р. Вона затвердила постанову про створення католицьких приходів у Чернівцях, Садгорі, Вишніці, Сучаві і в тих поселеннях, де ще не було греко-католиків. Сумісне розташування католицьких і греко-католицьких спільнот пояснюється тим, що і ті і інші були ланкою однієї і тієї ж апостольської столиці [1, с. 117].

Першими католиками на Буковині стали солдати і офіцери австрійської армії. Для їх релігійного обслуговування почали діяти так звані прикордонні капеланства в Боянах, Садгорі, Чернівцях, Вашківцях та інших населених пунктах. Вони стали базовими поселеннями католицизму та греко-католицизму.

У 1811 р. були створені нові католицькі приходи в Кіцмані, Заставні, Вишніці та ін. містах – всього 16. Одночасно зростала кількість греко-католицьких парафій і чисельність віруючих. У 1885 р. почала функціонувати Станіславська єпархія греко-католиків, якій підлягали приходи частини Прикарпаття та Північної Буковини. З метою активізації діяльності уніатських (українських греко-католицьких – таку назву запропонувала в свій час імператриця Марія Терезія) церков у Чернівцях побував граф. Андрій Шептицький (1900 р.)

Після звільнення Чернівецької області від німецько-фашистських загарбників і ліквідації організації ОУН – УПА діяльність греко-католицьких приходів, які тісно з ними співробітничали, практично припинилась ще до офіційної ліквідації УГКЦ на Львівському соборі (1946 р.). Більшість рядових віруючих греко-католиків перейшла у православ'я [1, с. 117].

На завершення короткого огляду історії формування найпоширеніших конфесій у Чернівецькій області підкреслимо, що в минулому за кількістю релігійних напрямків Буковина, анексована Австрією, посідала серед 17 австрійських провінцій перше місце [3, с. 18].

Завдяки демократизації суспільства, формування його громадянських засад у релігійному середовищі Буковини відбулися суттєві як кількісні, так і якісні зміни. На території 417 населених пунктів краю нині функціонують 1248 релігійних організацій 25 напрямків і течій, в тому числі 1076 релігійних громад. Зауважимо, що в 1991 р. в Чернівецькій області діяла 601 релігійна організація (179 незареєстрованих) [13, с. 226]. Приріст за роки самостійності України за 20 років склав 647 одиниць, або 48,2%. Із майже мільйонного населення (903,5 тис.) свою релігійність декларує близько 660 тис. осіб (72 %). Релігійними організаціями області опікується 1825 церковнослужителів (в тому числі 28 іноземців), а також 1600 чол. церковного активу (псаломщики, проповідники тощо). Суттєво зріс відсоток священнослужителів з вищою і середньою світською освітою – в цілому по області – на 17,3 %, серед протестантів – на 23,8 %. За цей період створено 10 духовних навчальних закладів. Протягом років незалежності віруючими різних релігійних напрямків зведено та здано в експлуатацію близько 400 культових споруд.

Порівняємо кількісну динаміку найбільш розповсюджених релігійних громад за роки незалежності України. Так, у 1991 р. їх число у УПЦ МП складало 340 одиниць, в 2010 р. – 412 (зросло на 72 громади, тобто на 21,2 %). Відповідно в УПЦ КП було 89 громад, нині діє 154. Ріст становить 65 громад, або 90,3 %. Старообрядницька церква на початок 2010 р. має 8 парафій, а в 1991 р. їх було лише 6, причому 4 з них діяли поза реєстрацією. Ще більш різкі зміни сталися у католиків і протестантів. Українська греко-католицька церква нині має 25 громад (2 не зареєстровані), а раніше вона нараховувала 7 громад, 5 з них діяли поза реєстрацією. Римо-католицька церква відповідно 12 і 30 громад (ріст 150 %).

Найпоширенішою в Чернівецькій області протестантською конфесією є Всеукраїнський союз об'єднань євангельських християн–баптистів, який охоплює нині 160 громад віруючих (2 з них поза реєстрацією). А якщо приєднати до них 15 незалежних громад ЄХБ (в тому числі 6 – незареєстрованих), то загальна кількість нині діючих в області громад ЄХБ складатиме 175 одиниць. 20 років тому їх було всього 89, тобто ріст складає 86 громад, або 96,6 % [13, с. 227]. Іншими словами, мережа ЄХБ зросла майже вдвічі.

Другою по розповсюдженню протестантською течією на Буковині є Адвентисти сьомого дня. В 60 – 90-ті роки ХХ ст. Чернівецька область вважалась одним з центрів розповсюдження адвентизму в Україні. На той час кількість віруючих АСД в краї складала четверту частину від усієї їх чисельності в УРСР і десятю частину – в Радянському Союзі. Не випадково область дехто вважав кузницею адвентистських кадрів. Вихідці з Буковини працювали пасторами адвентистських формувань у багатьох регіонах Союзу і за рубезем. Нині Уніонна конференція церкви АСД області має 97 громад віруючих (3 – поза реєстрацією), в той час як у 1991 р. їх було всього 40, тобто ріст за роки незалежності України склав 57 громад або 142,5 %. А значить, їх чисельність зросла у 2,4 рази [13, с. 228].

У структурі адвентизму на Буковині діє також АСД Реформаційного Руху. В м. Чернівці знаходиться центр Української Уніонної Конференції і Церкви АСД РР, який є частиною Східно-Європейського Дивізіону і співпрацює з виконавчим комітетом Євро – Азіатського Дивізіону. В їх підпорядкуванні є 7 зареєстрованих громад та 11 – без реєстрації. Відмітимо, що у 1991 р. в області не було жодної зареєстрованої громади АСД РР. Усі їх спільноти діяли без реєстрації [9, с. 18].

Відчутні зміни відбулися у середовищі п'ятидесятників. На початок 2010 р. у Чернівецькій області функціонувало 144 громади ХВС (в т.ч. 43 поза реєстрацією). З них – Всеукраїнський Союз Церков ХВСП – 101 громада (12 поза реєстрацією), Обласний центр Об'єднаної церкви ХВС – 28 громад (всі поза реєстрацією) і незалежні релігійні громади ХВС – 15 одиниць (3 – незареєстровані). А до проголошення незалежності України на теренах Буковини діяло всього 44 громади ХВС. З наведених даних видно, що число п'ятидесятницьких громад за 20 років незалежності збільшилось на 100 одиниць, тобто на 227,3 %, або зросло в 3,3 рази [13, с. 228]. Дослідники відмічають, що п'ятидесятники – найбільш динамічна протестантська течія не лише на Буковині, але й у всіх регіонах Земного шару, де діють їх формування. Потрібно, однак, зауважити, що чисельне зростання громад п'ятидесятників у Чернівецькій області відбулось також за рахунок тих прихильників ХВС, які раніше входили в союз ЄХБ.

Значних кількісних змін зазнала також чисельність громад Свідків Єгови, яка за 20 років зросла з 13 незареєстрованих осередків до 63, тобто збільшилась у 4,8 раза (на 384,6%) [13, с. 228].

Аналізуючи динаміку зростання кількості релігійних організацій, слід зазначити, що відбувається поступове уповільнення їх росту. Воно стосується як православ'я, так і організацій протестантського віросповідання. Так, у 2007 р. на Буковині було зареєстровано 15 нових релігійних організацій, у 2008

р. – 19, а в 2009 р. – всього 8. У подальшому очікується постійне, хоча і відносно невелике (за нашими прогнозами до 1%), зростання числа релігійних формувань. Хоча й у роки незалежності держави потенційний резерв поповнення релігійних громад значною мірою вичерпався, в області існує 46 населених пунктів (13,4 від їх загальної кількості), в яких відсутні будь-які релігійні організації й теоретично існує незайманий контингент для поповнення релігійної мережі краю.

Невід'ємним елементом сучасної релігійної ситуації на Буковині є т. зв. Новітні релігійні течії та рухи, переважна більшість з яких поки що не має значного розповсюдження в області. Проте без відомостей про них уява про релігійну ситуацію в краї буде не повною. Нині різновиди неорелігій більшість дослідників поділяють на сім основних груп, кожна з яких включає декілька окремих їх напрямків [1, с. 119]. На Буковині зафіксована діяльність неохристиянських течій (об'єднання церков Повного Євангелія – громади харизматичного спрямування), Церква Ісуса Христа Святих останніх днів – мормони, Новоапостольська церква та Вселенська християнська апостольська церква «Сонце», церкви орієнталістського (східного) напрямку (Товариство Свідомості країни, Шрі Чін Моя, Махаріші, релігійна громада Сант Мат, Віра Багаї), неязичницьких об'єднань (4 громади Рун Віри – Автономна релігійна організація «Оберіг», Автономна релігійна організація «Онуки Дажбожі», Незалежна релігійна організація «Сяйво» і незалежна Давня Українська національна віра «Верховина»), саєнтологічний (наукологічний) рух (zareєстрована Чернівецька обласна філія «Біоенерготеології»). Існує також спроба створити в області синтетичні релігійні формування – групи Агні йоги Реріхів, об'єднання вчення Іванова та церкву Останнього Заповіту. Вони діють під виглядом громадських організацій.

Прихильниками неорелігій є здебільшого молодь та чимало представників інтелігенції, до керівників окремих з них належать навіть два професори ЧНУ. Вони досить ефективно ведуть місіонерську роботу, використовують зацікавленість громадян проблемами національно-духовного відродження України, інколи засвідчують лояльність до державних структур. Найбільш активні і динамічні – церкви харизматичного напрямку (14 громад) які нараховують у своїх спільнотах понад 2 тисячі прихильників. Кількість членів інших громад не перевищує 15 – 30 осіб. Значна їх частина ще не зареєструвала свої статuti.

На релігійні процеси у Чернівецькій області значний вплив має етноконфесійний склад населення (76 національностей і, як вже зазначалось, 25 релігійних напрямків) та її прикордонне розташування: на півдні і сході вона межує з Румунією і Молдовою. Тому вона завжди була полем перехрещення не лише економічних, політичних, національних, але й релігійних інтересів межуючих з нею країн.

Найбільшого закордонного впливу зазнають релігійні організації православного віросповідання. Румунська православна церква та підпорядкована їй зареєстрована в Кишиневі Бесарабська митрополія здійснює певний вплив на 106 румунських парафій та 5 монастирів УПЦ (423 релігійних громади) на предмет переходу останніх під їх юрисдикцію або створення в Чернівцях Румунського вікаріянства. Цей вплив обумовлюється тим, що на Буковині проживає значна кількість етнічних румунів і молдаван. У районах їх компактного проживання діють парафії, в яких богослужіння здійснюється румунською мовою.

Вплив з боку Румунії посилюється також на протестантські деномінації. Як результат, у 2009 р. чотири з п'яти зареєстрованих нових протестантських громад є румуномовними. Наведемо ще такі дані: румуномовними є 19,4 % громад ЄХБ, 38,7% – ХВЕП і 11,2 % громад адвентистського напрямку.

Не викликає сумніву вагомий закордонний вплив на громади УПЦ, які канонічно підпорядковані Московському патріархату.

На релігійний простір Буковини значний вплив мають також релігійні центри США, особливо на Свідків Єгови, Адвентистів сьомого дня, п'ятидесятників та низки інших протестантських течій, частина з яких, у свій час, виникла на американському континенті.

Серед релігійних організацій, що орієнтуються на задоволення релігійних потреб національних меншин області – поляків, євреїв та вірмен – потрібно відзначити римо-католиків, громади віруючих УГКЦ (у богослужбовій практиці користуються польською і українською мовами), 9 іудейських організацій трьох течій (використовують іврит і російську мову), Вірменську апостольську церкву (вірменська та українська мова). Природно, що певний вплив на них здійснюють Ватикан, Польща, Ізраїль та Вірменія.

У продовж років незалежності зросло число представників іноземних релігійних організацій, які відвідують Буковину з метою священнослужіння, місіонерської роботи, проповідництва, обміну досвідом та організації гуманітарної допомоги громадянам. Зауважимо, що подібні візити, крім всього іншого, сприяють зміцненню міждержавних стосунків і піднімають авторитет нашої держави у світі.

Важливе місце в роботі релігійних організацій займає соціально значуща діяльність. Майже всі конфесії створили відповідні структури (типу місії) для реалізації добродійної та милосердницької

роботи. Вона проводиться у наступних формах: відпочинок та оздоровлення дітей, допомога малоімущим верствам населення, добродійна діяльність у місцях позбавлення волі, гуманітарна допомога. Вона включає також допомогу будинкам престарілих, інтернатам, організаціям інвалідів, медичним закладам, облаштування пунктів безкоштовного харчування.

Яскравим прикладом є діяльність дитячого будинку «Багатодітна сім'я Михайла Жара» – Героя України, архімандрита Свято-Вознесенського Банченського монастиря УПЦ, де виховується понад 200 дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування. Для них збудовано два триповерхові та один чотирьохповерховий будинки окремо для хлопчиків та дівчаток, блок для харчування, спортзал, кінозал, дитячий майданчик, церква, господарські приміщення, басейн. Діти проживають у належних умовах, перебувають під постійним наглядом педагогів, медичних працівників. Є власний автотранспорт. У кожній кімнаті проживає від 3 до 4-х дітей, всі вони обладнані сучасними меблями, мають килимове покриття. Побудовано багатоквартирний будинок, в якому кожна дитина по досягненню повноліття матиме власне житло.

Доходи сім'ї поповнюються за рахунок благодійництва прихожан Свято-Вознесенського монастиря, шефської допомоги облдержадміністрації та підприємств Чернівецької області.

Значну допомогу у вигляді одягу, взуття, предметів першої необхідності, безкоштовних обідів тощо надають релігійні організації УПЦ, УГКЦ, РКЦ, ЄХБ, ХВЄП, АСД та церкви харизматичного напрямку.

Аналіз релігійної ситуації на Буковині в ретроспективі та в умовах нинішніх реалій дозволяє зробити наступні висновки:

1. Домінуючою конфесією в регіоні залишається православ'я, представлене УПЦ МП і УПЦ КП. Українська автокефальна православна церква поки що не має широкого розповсюдження і не грає значної ролі в релігійних процесах.

2. Протестантські організації є більш динамічними. За роки незалежності їх чисельність зросла у декілька разів, проте зростання останнім часом уповільнилося і вони в цілому залишаються на другому місці після православ'я.

3. Неорелігії поки що не грають помітної ролі в релігійних процесах на Буковині. Найбільш помітними серед них є харизмати, чисельність прихильників яких нині перевищує дві тисячі. Проте й вони не домінують на теренах Буковини. Діють неорелігії, за невеликим виключенням, лише в обласному центрі.

4. Динамічно розвивається в краї мережа духовних навчальних закладів та періодичних видань. Значно підвищується освітній рівень служителів культу. Проблемним залишається питання реєстрації організацій окремих конфесій (Свідків Єгови, адвентистів-реформістів, деяких неорелігій).

5. На релігійні процеси в Чернівецькій області значний вплив має етноконфесійний склад населення та її прикордонне розташування. Позитивним у діяльності органів влади є те, що вони не забороняють відвідувати закордонним релігійним діячам буковинські громади віруючих і проводити священнослужіння, проголошувати проповіді, обмінюватися досвідом роботи. Подібні візити сприяють зміцненню міждержавних стосунків і піднімають авторитет нашої держави у світі.

6. Важливе місце в роботі релігійних організацій займає соціально значуща діяльність релігійних організацій. Майже всі конфесії створили відповідні структури для реалізації добродійної і милосердницької роботи. Допомога населенню надається у вигляді одягу, взуття, безкоштовних обідів, предметів першої необхідності.

Література

1. Балух В., Лешан В. Релігійна ситуація в Чернівецькій області: історія, стан, перспективи // Науковий вісник Чернівецького університету. Збірник наукових праць. – Чернівці: Рута, 2003. – Вип. 163 – 164. Філософія.
2. Ботушанський В.М., Ботушанська Г.В., Скорейко Г.М. Національний і релігійний склад населення Чернівців за урядовими переписами другої половини XIX – початку XX століття // Вісник центру Буковинознавства: серія історія, вип. 1. – Чернівці, 1993.
3. Гайковський М.І. Релігійна діяльність православної церкви на Північній Буковині (1918 - 1940). – К., 1984.
4. Гожос В.Ф. Проникновение иеговизма в Молдавию и его распространение в 1924 – 1944 гг. // Известия АН Молдавской ССР: Серия обществ. наук. – 1970. – № 13.
5. Грищенко І.А., Ліщенко М.О. Північна Буковина – споконвічна українська земля. – К., 1980.
6. Докаш В. Релігієзнавчий процес на Буковині: стан, тенденції розвитку, проблеми, майбутнє // Буковинський журнал. – Чернівці, 2002. – № 1, 2.
7. Гринів Є.А. Реакційна діяльність релігійних сектантських організацій. – К., 1976.
8. Жуковський А. Історія Буковини. – ч. II. – Чернівці, 1993.
9. Лешан В.Е. Лики християнського сектантства. – К., 1988.

10. Лешан В. Хто такі «Воїни Христові»? // Людина і Світ. – 1975. – №4.
11. Матеріали конкретних соціологічних досліджень кафедри релігієзнавства і теології ЧНУ. – Чернівці, 1998 – 2000 рр. – Т.1.
12. Петляков П., Лешан В. Чи була автокефалія на Буковині? // Радянська Буковина. – 1990. – 14 жовтня.
13. Релігієзнавство: Навч. Посібник для студентів неспеціальних факультетів / За ред. В.І., Докаша, Г.Г. Коцур та ін. – Чернівці, 2008.
14. Сташевський М. Социалистическое государство и религиозные объединения. – М., 1979.
15. Степанюк Д.М. Експлуататорська роль православної церкви. – Чернівці, 1971.
16. Чернівецький університет 1875 – 1995: сторінки історії. – Чернівці, 1995.

Summary

Volodymyr Leshan

Religious situation in Bukovyna:

Historical basis, the current reality and trends to changes

The author observes the features of the religious situation in Bukovyna in its retrospective and contemporary terms, the dynamics of confessions in the last 20 years, the impact on the religious processes of ethnic population composition and border location of region, socially significant activity of religious organizations.